

EESTI METSANDUSE ARENGUKAVA AASTANI 2020

TÄITMISE ARUANNE 2011-2014

Koostaja: Keskkonnaministeerium

Tallinn 2015

METSANDUSE ARENGUKAVA AASTANI 2011–2020 TÄITMINE

Metsanduse arengukava võeti Riigikogu poolt vastu 15.02.2011. Arengukava elluviimiseks kavandatud olulisemad muudatused metsaseaduses võeti Riigikogus vastu 20.11.2013, muudatused jõustusid 01.01.2014. Olulisimad rahastamisallikad arengukava rakendamisel olid Eesti maaelu arengukava 2007-2013 ja Keskkonnainvesteeringute Keskuse metsanduse programm. Arengukava 2011-2014 täitmise aruande koostamisel on kasutatud varasemate aastate aruandeid, riiklikke metsainventeerimise andmeid (SMI) ja teisi andmeallikaid. Aruande eesmärk on aluse loomine arengukava rakendusplaani koostamiseks 2016-2020.

Metsanduse arengukava põhieesmärk on metsade tootlikkuse ja elujõulisuse ning mitmekesise ja tõhusa kasutamise tagamine. Selleks:

- pikas perspektiivis kasutatakse puitu kui taastuvat loodusressurssi puidutööstuses ning energeetikas juurdekasvu ulatuses;
- metsa tootlikkuse säilitamiseks tehakse metsauuendustöid vähemalt poolel uuendusraialadest;
- ohustatud ja Eestile omaste liikide populatsioonide hea seisundi säilitamiseks on range kaitse alla võetud vähemalt 10% metsamaa pindalast ja parandatud kaitstavate metsade esinduslikkust.

Nendest eesmärkidest saavutati 2014.a soovitud tase rangelt kaitstavate metsade pindala osas. Metsade puidulise kasutamise osas tõusis perioodil 2011–2014 raiemaht keskmiselt 9,5 miljoni m³-ni, mis moodustas ligikaudu 70% eesmärgist. Investeeringuid uue tootliku metsapõlve saamiseks tehakse peamiselt riigile kuuluvates metsades (metsaistutus ja -külv 72% uuendusraialadest), erametsaomanike huvi ja teadlikkus metsade uuendamise investeerida on madal (metsaistutus ja -külv 21% uuendusraialadest). Erametsade looduslik uuenedmine lehtpuuga toob kaasa metsaressursi tarbimisväärtuse vähenemise.

Eesti metsade pindala on suurenenud 2,21 mln hektarilt (SMI 2010) 2,25 mln hektarini (SMI 2013). Eestis on 113 000 erametsaomanikku ja metsasektoris leiab tööd ligikaudu 35 000 inimest, kellele lisanduvad metsade ja selle majandamisega kaudselt seotud hõivatud nt transpordi, turismi, metsaandide varumise ja jahinduse valdkondades. Märkatavalt on tõusnud külastuskordade arv metsades. Metsasektori ettevõtete investeeringud põhivarasse on tõusnud kriisieelsele tasemele; aastail 2011-2013 investeeriti aastas üle 200 miljoni euro. Parandatud on metsade majandamise ja puidukaubandusega seotud informatsiooni digitaalse haldamise võimalusi (metsateatiste registreerimine, elektroonilise veoselehe infosüsteem ELVIS).

Erinevatel põhjustel jääb Eesti metsades igal aastal kasutamata mitu miljonit kuupmeetrit puitu. Kuigi puitkütuste kasutamise maht energiatootmises on suurenenud, jääb enim kasutamata madalakvaliteediline lehtpuu, mille peamine kasutusvaldkond on eelkõige energeetikas. Negatiivse trendina on seetõttu suurenenud küpse metsa tagavara ja selle kasutusväärtust kahandavad juure- ja tüvemädanike kahjustused. Kui 2008. a oli metsade tagavara 442 mln m³, siis 2013. a oli see juba 478 mln m³ ehk metsade tagavara on suurenenud keskmiselt 7,2 mln m³ aastas. Trendi jätkudes suureneb metsaomanikel üleseisnud puistute madala juurdekasvu ja kahjustuste tõttu saamata tulu ning jätkub madal investeerimishuvi metsade uuendamise. Eestil tervikuna jääb kasutamata võimalus

tööhõive suurendamiseks ja lisandväärtuse loomiseks ning fossiilsete materjalide asendamiseks läbi taastuvressursi kasutamise.

Eesti metsanduse arengukava aastani 2020 indikaatorid

Indikaator	Baastase	2014. a saavutustase	2020. a sihttase
Eesmärk: metsade tootlikkus ja elujõulisus ning metsade mitmekesine, tõhus ja jätkusuutlik kasutamine on tagatud.			
Aktuaalsete inventeerimisandmetega kaetud erametsamaa osakaal	70%	66,5% (aktuaalsed inventeerimisandmed SMI2013 erametsade pindalast)	90%
Uuendusraiemahd ja pindala	5,85 mln m ³ ja 22 400 ha/a (SMI 2000-2008)	8,0 mln m³ (Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) tegelik raiemahd, Keskkonnaagentuuri (KAUR) eksperthinnang erametsade osas); 36 756 ha (pindala pole saavutustasemega otseselt võrreldav, sest sisaldab turberaie alasid, mida metsa uuendamiseks tuleb raiuda mitu korda)	10,1 mln m ³ ; 34 500 ha/a
Erametsade uuendamise osakaal uuendusraiate pindalast	20%	21% KAUR-i eksperthinnang erametsade 2014.a uuendusraiate pindala 23 241 ha, Keskkonnaameti (KeA) hinnang Eesti erametsas kasutatud seemnekoguse ja taimede järgi metsaistutuse ja -külvi pindala 5000 ha)	40%
Valgustusraiate pindala	22 200 ha/a (STAT 2009)	Metsateatise valgustusraie kohta enam ei esitata 33 145 ha 2013.a (RMK tegelik raiete pindala, teistel omanikel metsateatiste põhjal)	32 400 ha/a
Harvendusraiate pindala	14 200 ha/a (SMI 2007)	30 446 ha (RMK tegelik raiete pindala, teistel omanikel metsateatiste põhjal)	34 500 ha/a
Geenireservimetsade pindala	Puudub	Kokku 2721 ha , millest 1155 ha on majandatav	2876 ha

Puhke- ja kaitsealade külastuskordade arv aastas alade koormustaluvust ületamata	1, 45 mln	1,9 mln (RMK 2014)	1,6 mln
Riigimetsamaa pindala osakaal maismaapindalast	20,25	21,9% (SMI 2013)	20,25%
Eesmärk: Metsade kui elu- ja looduskeskkonna säilimine on tagatud			
Rangelt kaitstavate metsade osakaal	208 420 ha, 2,2 mln ha	227 500 ha (10,3% baastaseme metsamaa pindalast, 10,1% Eesti metsade pindalast, SMI 2013)	220 000 ha, 2,2 mln ha
Eesmärk: Puidu kui taastuva tooraine ja taastuenergia allika kasutamine on eelistatud suurema CO2 emissiooniga toodete ning taastumatute energiaallikate asemel.			
Metsade kogutagavara	442 mln m ³ (SMI 2008)	478 mln m³ (SMI 2013)	450 mln m ³ (SMI)
Metsade tagavara juurdekasv	12,1 mln m ³ /a (SMI 2008)	12,6 mln m³ (SMI 2013)	12,5 mln m ³ /a
Puitkütuste kasutamise maht energiatootmises	22 PJ/a (2009)	31,1 PJ 2013.a sellest elektrienergia tootmiseks 2,8 PJ, soojuse tootmiseks 11,4 PJ, lõpptarbimiseks 16,9 PJ (Statistikaamet 2013)	30 PJ/a
Eesmärk: suurendatud on investeeringuid metsandussektorisse ning metsandusalasesse teadus- ja arendustegevusse.			
Metsandussektori investeeringute maht põhivarasse	149 103 000 € (Statistikaamet 2008)	205 440 300 eurot (Statistikaamet 2013)	
Metsaühistutesse kuuluvate metsaomanike metsamaa pindala	150 000 ha	338 230 ha ja ca 7 700 erametsaomanikku (SA Erametsakeskus)	500 000 ha
Metsaühistute kaudu müüdud puidu maht	65 000 m ³	445 000 m³ Periood 2011 – 2014 kokku: ca 1 294 000 m ³ (SA Erametsakeskus)	5 miljonit m ³

1. OLULISEMAD ARENGUKAVA TÄITMISE TULEMUSED

Metsade olemi, seisundi ja kasutamise hindamiseks ning Kyoto protokoll II perioodi (2013-2020) aruandluskohustusteks vajalike täiendavate algandmete kogumiseks on **pidevalt täpsustatud ja kaasajastatud riikliku metsainventeerimise metoodikat ja suurendatud andmehõivet.**

Keskonnaministeeriumi Infotehnoloogiakeskuse, KAUR, KeA, RMK jt koostöös on **arendatud metsaregistri uut IT platvormi ja avalikke teenuseid ning integreeritud metsandusasutuste infosüsteeme.** Andmete lisandumine metsaregistrisse on muutunud suhteliselt stabiilseks. Aastal 2014 registrisse kantud erametsa pindala oli 93 119 ha (85 355 ha 2013.a). Metsateatise andmekogusse lisandus 31 522 metsateatist (2013.a 33 885), millest 3 182 e-metsateatist (2013.a 3 447) ja 2728 lihtsustatud metsateatist, mis ei eelda KeA raiet lubavat märget.

Leevendati väikeomandi metsakasutuspiiranguid. Kuni 5 ha suurusega metsamaa kinnistute füüsilisest isikust omanikud vabastati inventeerimisandmete esitamise kohustusest ning aastas alla 20 m³ suuruste raiete tegemise puhul raieliikide määramisest.

Uuendusraiet lubavat **küpsusvanust hakati arvestama puistu koosseisupuuliikide põhiselt.** Sellega kaotati võimalus peapuuliiki muutes muuta raievanust kuni parkümmend aastat. Küpsusvanuseid ja –diameetreid ei muudetud.

Uuriti turberaiete rakendamist nende eesmärgipäraseks kasutamiseks. RMK rahastamisel valmis rakendusuuring „Turberaiete ökoloogilis-majanduslik analüüs“. Analüüsis ja sellele järgnenud konsultatsioonide käigus on välja toodud erinevate raieviiside normatiivide ebaotstarbekus või kattuvus.

Metsade eesmärgipärasemaks majandamiseks, langi pindala varieerumise ning loomulikuma maastikku sobivuse tagamiseks, eralduse pindala pideva vähenemise ja metsade killustumise vältimiseks **loobuti langi laiuse ja pindala piirangutest**, kui metsamajanduslik tegevus haarab kogu eraldust. Muudatuse sisseviimisest alates on suurimad lageraie alad riigimetsas 18,3 ha, 15,9 ha, 13,3 ha ning erametsas 18,4 ha, 15,1 ha, 14,9 ha. Metsaseadust täiendati nõudega, et üle 5 ha lankidel tuleb jätta säilikipuid vähemalt 10 tm/ha. Riigimetsas säilitatakse raielankidel lisaks säilikpuudele ja lamapuidule ka veekaitsevööndid ja ökotonid.

Erametsade metsauuendustööde tegemise toetamiseks **käivitas Keskkonnaamet metsaistutusmaterjali toodangu ja tarbimisvajaduse prognoosimise. Edukalt rakendati siseriiklikku toetust „Metsa uuendamise toetus“**, mille kaudu on toetatud metsauuendustööde tegemist järnevalt.

Aasta	Maapinna ettevalmistamine (ha)	Istutamine (ha)	Hooldamine (ha)
2011	2 184	999	1 224
2012	1 780	1 347	1 156
2013	2 091	1 274	1 515
2014	2 297	1 509	1 872
KOKKU	8 352	5 129	5 768

Metsaomanike aktiivseks teavitamiseks metsakasvatuse võtete rakendamise vajalikkusest ja abimeetmete olemasolust koostati Erametsakeskuse poolt juhendmaterjale (metsauuendamise, puiduenergeetika, hooldusraiate, maksunduse, igapäevase järelevalve teemadel), **saadeti otsepostitusena teavitusi ning telliti saateid ja reklaamikampaaniaid** (tele-, raadio- ja trükimeedias). Metsaühistute poolt pakuti süstemaatilist metsaomanikele rühmanõustamist ja praktilist abi metsade majandamisel (inventeerimisandmete tellimine, raiete ja uuendustööde korraldamine). Metsamajandusest ja õigusaktidest, eriti metsauuendamisest, teadvustas metsaomanike teavitamise vajaduse Keskkonnaamet.

Metsakultuuride hooldamiseks ja likviidset metsamaterjali mitteandvate raiete toetamiseks **rakendati tulemuslikult Eesti maaelu arengukava 2007-2013 meetme 1.5.1 „Metsa majandusliku väärtuse parandamise investeeringutoetus“** (ca 4000-6000 ha valgustusraiet aastas).

Metsa inventeerimise ja seire käigus koguti andmeid olulisemate kahjustajate ja kahjustuste kohta. SMI tagas regulaarselt ülevaate kahjustatud metsamaa üldpindalast metsakahjustuse põhjuste viisi. Metsainventeerimise käigus fikseeriti kahjustusi eraldusepõhiselt vastavalt metsakorraldamise juhendile. Keskkonnaameti poolt tehti metsakaitse-ekspertiisi kogupindalaga ca 4000 ha aastas. Peamisteks metsakahjustajateks on olnud juure- ja tüvemädanikud, põdrakahjustused, tormikahjustused, kuuse-kooreüraskite kahjustused ja ebasoodne veerežiim.

Juurepessu kahjustuste piiramiseks rakendati suviste raiete korral bioloogilisi ennetavaid tõrjemeetodeid. RMK kasutas juurepessu tundlikel aladel kändude töötlemist preparaadiga ROTSTOP®. Eesti maaelu arengukava 2007-2013 meetme 1.5.1 „Metsa majandusliku väärtuse parandamise investeeringutoetus“ raames toetati taimehaiguse ja -kahjustuse vastase tõrjevahendi soetamist ja kasutamist kuni 300 ha aastas.

Eestisse levida võivate ohtlike invasiivsete võõrliikide avastamise, seire ja esmaste kaitseabinõude süsteemi rakendamiseks koostati ülevaade kaheksa ohtliku invasiivse metsakahjuri kohta. **Põllumajandusameti juhtimisel on Keskkonnaamet teinud invasiivsete kahjustajate seiret kultiveerimismaterjalil ning Keskkonnaagentuur puistutes.**

Osaliselt integreeriti üle-euroopalise metsaseireprogrammi täitmine andmete kogumisega Kyoto protokollis LULUCF (maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse - land use, land-use change and forestry) valdkonna **aruandluse vajadusteks.** ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni, Kyoto protokollis ja Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside heite seire- ja aruandlusmehhanismi kohaselt on **Eesti igal aastal esitanud kasvuhoonegaaside (KHG) heitkoguste inventuuraruande (NIR) ja ühtse aruandevormi (CRF) tabelid ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile ja Euroopa Komisjonile.**

Eesti metsageneetiliste ressursside in-situ säilitamiseks ja kasutamiseks loodi geenireservimetsade staatus. Viidi läbi inventuur geenireservimetsade kaardistamiseks. Geenireservimetsa on viiel alal pindalaga 1155 ha. Kaitsealadel paiknevad metsad arvati hetkel geenireservimetsade loetelust välja.

Metsandusliku pärandkultuuri inventuur Eestis on lõppenud. **Info pärandkultuuriobjektide kohta on tehtud kõigile avalikult kättesaadavaks Maa-ameti rakenduses.**

Koostati ja RMK nõukogu poolt kinnitati Riigimetsa Majandamise Keskuse arengukava aastateks 2011–2014 ja 2015–2020. Kõigil RMK metskondadel on alates 2013.aastast pikaajalise majandamise kavad. Riigi metsaseemnevaru haldajana on RMK teinud pingutusi metsataimekasvatajate vajadusi rahuldava riigi metsaseemnevaru säilitamiseks ja täiendamiseks.

Riigimets täitis edukalt puiduturu erapooletu tasakaalustaja, metsalooduse kaitsja ja igaüheõiguse pakkuja funktsioone. Puidumüügimaht 3,3 mln m³ moodustas 2014. a 32% Eesti raiemahust, millest teeniti 155,2 mln eurot. RMK teenis 2014. a kasumit 40,8 mln eurot (123,4 mln eurot 2011-2014), millest omanikutuluna kanti riigieelarvesse 18,5 mln eurot (110,4 mln eurot 2011-2014), maamaksuna 4,5 mln eurot (16,6 mln 2011-2014). 18% Eesti riigimetsamaast on range kaitse all. RMK maadel on registreeritud 455 kaitsealust liiki ja 6078 vääriselupaika kogupindalaga 14 584 hektarit. Täiendavate looduskaitsetööde maksumus oli 2014. a 1,8 mln eurot. RMK puhke- ja kaitsealadel on külaliste arv tõusnud 1,55 miljonilt 1,9 miljonini. Looduspuhkuse ja –hariduse pakkumiseks kasutati 2014.a 5,9 mln eurot.

Olemasolevaid **kuivendussüsteeme ja voolusänge taastati ja rekonstrueeriti** kohtades, kus see ei ohustanud kaitseväärtuste säilimist. RMK poolt rahastati teadusuuringut „Metsakuivenduse mõju potentsiaalselt ohustatud elustikule“ ja viidi ellu uuringu tulemusi. **Rakendati Eesti maaelu arengukava 2007-2013 meetet 1.8 „Põllu- ja metsamajanduse infrastruktuur“**, mille eelarvest 28% ehk 13 miljonit eurot kasutati metsaomanike maaparandussüsteemide korrastamiseks ja juurdepääsuteede seisundi parandamiseks. Siseriiklikest vahenditest toetati piiratud ulatuses eesvoolude ja kuivenduskraavide hooldamist. Samas on jätkuvalt suur vajadus juurdepääsuteede korrastamise toetamiseks – üheaegselt kuivenduskraavi kordategemisega on metsaressursile juurdepääsutingimuste parandamiseks otstarbekas ka metsatee uuendamine.

Koostati väärilupaiga kaitsekontseptsiooni analüüs, et tagada vabatahtliku keskkonnakaitse kuluefektiivsus.

Metsade tüpoloogilise esinduslikkuse ja vajakute täpsustamiseks 2012.a tööd alustanud töörühm on teinud mitmeid analüüse. **Jätkuvalt täpsustatakse rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilist esinduslikkust**, hinnatakse vajakute katmise võimalusi olemasolevate Natura elupaikadega ning algatatakse ümbertsoneerimisi vastavalt elupaiganõudlusele.

Piiranguvööndis senisest paindlikumate väärtuspõhist majandamist võimaldavate lahenduste rakendatavust analüüsinud Eesti Maaülikooli (EMÜ) juhitud töögrupp kaardistas erinevate osapoolte probleemid, viitas olemasolevale teadusinfole ning esitas **põhjendustega konkreetsed lahendustepanekud edasisteks tegevusteks piiranguvööndite majandamisel.**

Kaitse-eeskirjade sotsiaal-majanduslike mõjude hindamiseks koostati metoodika. Süsteemselt arutati ja **kompenseeriti kaitsealadel majanduspiirangute tõttu saamata jäänud tulu Maaelu arengukava 2007-2013 meetme 2.7 “Natura 2000 toetus erametsamaale”** (ca 110 eurot/ha sihtkaitsevööndis ja ca 60 eurot/ha piiranguvööndis; 2011-2013 ca 3,7 milj eurot aastas) ning **20 aastaste vabatahtlike vääriselupaiga kaitselepingute kaudu.**

Metsanduse arengukava ressursikasutuse hinnangud ja seisukohad metsade kasutamiseks kliimamuutuse leevendamiseks olid sisendiks Eesti energiamajanduse arengukavale aastani 2030 ja selle keskkonnamõju strateegilisele hindamisele. **Energiamajanduse arengukava rakendamine aitab kaasa puidu, raiejäätmete ja alternatiivsete puiduressursside aktiivsemale kasutamisele.**

Muudeti maksusüsteemi, et tagada füüsilisest isikust metsaomanike õiglasem maksustamine ja suurendada huvi metsade majandamise vastu. Tulumaksuseaduse muudatustega lubati füüsilisel isikul kasvava metsa raieõiguse ja raiutud metsamaterjali võõrandamisel kolmel järgneval maksustamisperioodil arvata saadud tulust maha metsa majandamisega seotud kulud.

Keskkonnaminister moodustas 11.01.2012 sektoriülese **metsandusnõukogu metsapoliitika majanduslike, sotsiaalsete, kultuuriliste ja keskkonnaalaste eesmärkide ja metsanduse arengukava täitmise soodustamiseks ja jälgimiseks.**

SA Erametsakeskus arendati erametsanduse kompetentsikeskuseks. Tulemusnäitajatel baseeruv puidumüügi süsteem rakendus 2012, kui ühistutele hakati maksta toetust ühistu abil turule toodud puidu mahu, teenindatud metsaomanike arvu ning metsa kvaliteedinäitajate alusel. Alates 2012 seati nõustamisele omafinantseering 10% ning alates 2014. aastast 30%.

Transpordivõimaluste kuluefektiivsemaks, keskkonnasõbralikumaks ja liiklusohutumaks muutmist käsitleti transpordi arengukavas aastateks 2014 kuni 2020. Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium leevendas ümarpuidu veol massipiiranguid 48/52t sõltuvalt autorongi sildade arvust ja paarisrataste olemasolust. Keskkonnaministri määrusega **anti võimalus elektroonilise veoselehe kasutamiseks.** Transpordivõimaluste kuluefektiivsemaks, keskkonnasõbralikumaks ja liiklusohutumaks muutmine on jätkuvalt aktuaalne tegevus.

Eesti õigusaktid viidi vastavusse EL puidukaubanduse määrusega (EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) nr 995/2010) ning teavitati määruse nõuetest. Ettevõtetele lisandus nõuetekohase hoolduse süsteemi (teabe olemasolu, ohu hindamine ja vähendamine) olemasolu nõue.

Erametsandusega seotud metsandusalaste rakendusüuringute programmi koordineeris Erametsakeskus ja rahastati läbi Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) summas 34 450 eurot. Peamine rõhuasetus oli erinevatel ühistegevuse arendamisega seotud aspektidel, kuid samuti ka erametsade taristu olukorra analüüsimisel ning erametsa majandamise tulukuse hindamisel. **RMK rahastas aastatel 2011-2014 jätkusuutliku metsandusega seotud rakendusüuringuid mahus 192 000 eurot/aastas.** RMK pidas aktuaalsena jätkusuutliku metsandusega seotud uurimisteede nimekirja, mille alusel korraldas perioodiliselt konkursse rakendusüuringute rahastamiseks. Keskkonnaministeeriumi poolt on koostati ja edastati Haridus- ja Teadusministeeriumile TA programmi metsandust puudutavad teemad.

Avalikkuse teavitamine metsaressursi rollist ning selle kasutamise olulisusest ning metsamajanduse ja puidukasutuse maine tõstmine toimus Metsaseltsi, Erametsakeskuse, RMK jt asutuste korraldusel ning peamiselt KIKi rahastamisel. Sealhulgas nt. 10 osalise metsanduse temalise saatesarja "Metsapeatus" tootmine ja näitamine ETV-s. Metsandusliku õppeleht Sinu Mets ilmub järjepidevalt neli korda aastas.

2. OLULISEMAD PROBLEEMID ARENGUKAVA TÄITMISEL

Metsaressursi tarbimisväärtuse vähenemine. Erametsade 2007.a lageraiealad on uuenenud 2014. aasta metsauuenduse inventuuri kohaselt pindala järgi lehtpuuga 72% (sh Ks 28%), okas-lehtpuuga 20% ja okaspuuga 8% (sh Ku 4%, Ma 2%). Suur lehtpuu osakaal viitab laialdasele loodusliku uuenemise kasutamisele ning madal metsauuendustööde osakaal vähesele huvile investeerida metsauuendamisse. Hetkel moodustab männi tagavara 30,3%, kuuse tagavara 23,4% ja kase tagavara 22,9% Eesti metsade puuliikide tagavarast.

Kodumaise metsakultiveerimismaterjali puudus. Metsakultiveerimismaterjali tootmise ja kasutamise strateegiat pole koostatud, kuna riigi soov on vähendada erinevate kitsamate teemavaldkondade strateegiadokumentide mahtu ning lisaks on võimalik lahendused ära määratleda metsanduse arengukava rakendusplaanis. Kultiveerimismaterjali registreeritud tootjaid oli 2010.a 210 ja 2014. a lõpuks 85. Kuigi istutusmaterjali toodang on võrreldes 2010.a suurenenud ca 1,7 korda (16,8 mln tk 2010 ja 28,3 mln tk 2013.aastal), ei ole erametsaomanikele jätkunud kodumaist metsaistutusmaterjali. Metsaistutusmaterjali on valdavalt Lätist ja Leedust sisse toodud 2011-2014 aastatel keskmiselt 1,6 mln taime aastas, välja viidud keskmiselt 4 mln taime aastas. Taimetoodangust andsid erataimlad 25% ja riigitaimlad 75%. Erataimlate toodangumahu tõstmist takistab pikaajaliste lepingute puudumine.

Metsade majandamise regulatsioon ei taga majanduslikult ratsionaalset metsade majandamist. Puistupõhiste küpsusvanuste rakendamise mõju analüüsi (EMÜ, 2011) kohaselt ei arvesta metsaseaduse järgsed uuendusraiet lubavad küpsuskriteeriumid puistute kasvu seaduspärasusi (juurdekasvu dünaamika, saadavad sortimendid, puistute kahjustuste ulatuse suurenemine vanuse kasvades). Majandatavad metsad seovad seetõttu optimaalsest vähem süsinikku ja toodavad vähem tulu.

Piiranguvööndi loodusväärtuste kaitse täpsustamine. Piiranguvööndi kaitse-eesmärgid ei ole seletuskirjades lahti kirjutatud ning ei selgu, millised loodusväärtused piiranguvööndisse tegelikult jäävad. Kaitse-eeskirjas esitatud üldised eesmärgid – looduse mitmekesisuse kaitse, liigi ja liigi elupaiga kaitse – ei võimalda hinnata seatud piirangute põhjendatust. Seega jäetakse kaitse-eeskirjaga kaitseala valitsejale proportsionaalselt liiga suur võim piirata raieid kaitse-eeskirjas täpsustama kriteeriumite alusel. See loob metsaomanike seas ebakindlust ning segadust, mis on sihtkaitsevööndi ja piiranguvööndi erinevus. Loodusväärtuste kaitsel ei hinnata piisavalt sotsiaalmajanduslikke mõjusid. Erametsades väljaspool Natura 2000 alasid ei kompenseerita loodusväärtuste kaitse tõttu saamata jäävat tulu.

Kyoto protokoll LULUCF sektori aruandlus. Metsandust raporteeritakse maakasutus, maakasutuse muutuse ja metsanduse (land use, land-use change and forestry – LULUCF) valdkonna all. LULUCF sektoril on Eesti suure metsasuse tõttu riigi süsinikuringes tähtis roll. Kasvuhoonegaaside neeldumist ja emissioone arvutatakse maa-aluses ja maapealses biomassis, surnud puidus, varises, mineraal- ja turvasmuldades ning puittoodetes. Arvestusmetoodikate analüüsiks, täpsemaks raporteerimiseks vajalike mudelite arendamiseks ja riigispetsiifiliste faktorite väljatöötamiseks on vajalik läbi viia uurimistöid. Koostöö eriala ekspertide ja teadusasutustega on erakordselt aktuaalne tegevus, sest see

tagab Eestile parema positsiooni läbirääkimistel Euroopa Liiduga ning läbipaistva ja täpse emissioonide arvestuse. Hetkel kasutatav arvestusmetoodika ei arvesta piisavalt Eesti ja teiste metsarikaste riikide eripäradega. Edasistes protsessides on Eesti jaoks oluline saavutada Euroopa Liidu tasemel kokkulepe arvestuspõhimõtete üle, mis toetaksid jätkusuutliku metsamajanduse võtete kasutamist ja säilitaksid sektori konkurentsivõime.

LOODUSVARA KASUTAMINE

Metsanduse arengukavas aastani 2020 on esitatud mõõdukas puidukasutuse stsenaarium, mille kohaselt on metsasektori pikaajaliselt jätkusuutlikuks eesmärgiks saavutada uuendus- ja harvendusraiate mahuks 12–15 miljonit m³ aastas. Arengukava kohaselt sisaldab aruanne ülevaadet eelneva 10-aastase perioodi metsaressursi kasutamisest. Aastatel 2005-2014 on uuendus ja harvendusraiate maht olnud keskmiselt 6,62 miljonit m³ ehk 44-55% eesmärgist ja ca 53% juurdekasvust (12,6 mln m³, SMI2013). Seega toimub Eestis jätkuvalt küpsete metsade tagavara akumulatsioon (vt indikaatorid „Uuendusraiemahd ja pindala“, „Metsade kogutagavara“), millega ei kasutata optimaalselt olemasolevat ja juurde kasvavat puitu kui taastuvat ressursi.

Eesti männikute keskmine vanus on 72 aastat ning kuusikute keskmine vanus 57 aastat, mis lähenevad kehtivale raieküpsuse eale. Küpsete puistute juurdekasv e süsiniksidumine väheneb pöördumatult vanuse suurenedes ning uuendusraieid edasi lükates võib raietega kaasnev emissioon kõigi puistute vähenevast juurdekasvust tulenevalt ületada sidumist. Vanuse kasvades juure- ja tüvemädanike kahjustuste ulatus suureneb, mille tõttu metsaomanikud kannavad arvestatavat kahju.

Arengukava põhieesmärk on metsade tootlikkuse ja elujõulisuse ning mitmekesise ja tõhusa kasutamise tagamine. Selleks, et ka tulevikus tagada metsade pidev juurdekasv ja puidukasutuse võimalus, tuleb jätkuvalt soodustada uue metsapõlve saamiseni viivaid uuendusraieid küpsetes metsades ning sellele järgnevat metsade uuendamist ja kasvatamist. Metsi uuendades, kasvatades ja kasutades saame pidevalt energiamahukate materjalide ja fossiilkütuste asendamiseks taastuvat loodusvara puitu, mille kasvamise käigus seotakse suur osa Eesti teistes sektorites tekkivast CO₂ heitest.

Raiemaht raieliigiti 2005-2014

Aasta	Uuendus- raie m ³	Valikraie m ³	Valgustus- raie m ³	Harvendus- raie m ³	Sanitaar- raie m ³	Muu raie m ³	Kokku m ³
2014	8 023 525	2 160	231 381	1 486 167	492 277	202 186	10 437 697
2013	6 839 241	806	273 052	1 622 123	416 062	250 419	9 401 703
2012	6 580 767	1 320	258 103	1 623 078	524 459	188 609	9 176 335
2011	6 538 625	2 200	238 695	1 691 332	401 400	247 272	9 119 524
2010	6 046 802	2 944	207 672	1 488 259	471 444	157 953	8 375 074
2009	4 329 227	2 199	177 953	1 046 138	326 997	173 591	6 056 105
2008	4 096 878	1 395	199 955	1 113 132	307 565	255 743	5 974 668
2007	3 846 192	3 703	162 115	1 027 622	339 813	206 244	5 585 689
2006	4 208 994	6 918	152 964	893 091	500 832	136 255	5 899 054
2005	3 131 693	5 051	136 796	578 430	1 192 448	80 170	5 124 588
Keskmine 2005-2014	5 364 194	2 870	203 869	1 256 937	497 330	189 844	7 515 044

Tabel on koostatud kasutades Riigimetsa Majandamise Keskuse tegelikke raieandmeid ning teiste valdajate ja erametsaomanike metsateatiste andmeid. Erametsaomanike puhul on aastast 2007 korrigeeritud lageraiete mahtu tuginedes uuringule: [http://www.keskkonnainfo.ee/failid/Metsateatistega kavandatud lageraiete teostamise analuus 2014 ortofotode põhjal.pdf](http://www.keskkonnainfo.ee/failid/Metsateatistega_kavandatud_lageraiete_teostamise_analuus_2014_ortofotode_pohjal.pdf)

LISA 1 EESTI METSANDUSE ARENGUKAVA AASTANI 2020 RAKENDUSPLAANI 2012-2015 LÕPETATUD TEGEVUSED

- NR **Tegevussuunad ja tegevused**
- 1.1.6 Väikeomandi metsakasutus-piirangute vähendamine, vabastades kuni 5 ha suurusega metsamaa kinnistute füüsilisest isikust omanikud inventeerimis-andmete esitamise kohustusest ning metsaomanikud aastas alla 20 m³ suuruste raiete tegemise puhul raieliikide määramisest.
 - 1.2.3 Metsade majandamise käigus eraldisepõhise langi pindala varieerumise ning loomulikuma maastikku sobivuse tagamine, vältides eralduse pindala pidevat vähenemist ja metsade killustumist, lähtudes sellega kaasneva mõju analüüsist.
 - 1.6.1 Staatuse loomine Eesti metsageneetiliste ressursside *in-situ* säilitamiseks ja kasutamiseks ning selleks vajalike puistute väljavalimine
 - 1.8.1 Riigimetsa Majandamise Keskuse arengukava koostamine ja kinnitamine RMK nõukogu poolt, et tagada organisatsiooni tegevuse tulemina ühiskonna enamiku huvidele vastavate eesmärkide saavutamine
 - 1.8.5 Riigimetsade pikaajalise majandamise kavade koostamine, mis määratleb kümne aasta olulisemad tegevussuunad maakasutuse ja metsamajanduse vallas.
 - 2.1.4 Raiete käigus võimaluse korral sobilike struktuurielementidega elupaigakildude ning jämeda surnud puidu säilitamine. Säilikpuude ja surnud puidu optimaalse vajaliku koguse määramiseks raiestikel uuringu korraldamine
 - 2.1.5 Kaitsealadel raiejäätmete kogumise reguleerimise vajalikkuse analüüsimine. Pohla kasvukohatüübis elurikkuse ja mullaviljakuse säilitamiseks kändude juurimise ja raiejäätmete kogumise piiramine
 - 2.1.6 Toetusmeetmete väljatöötamine ja rakendamine laialehiste puuliikide kasvatamiseks segapuistutes
 - 3.1.2 Metsamuldade seire läbiviimine süsinikuvoogude muutuste hindamiseks mullas
 - 3.2.2 Ehitiste süsinikusisalduse hindamiseks meetodika väljatöötamine ja rakendamine
 - 3.3.1 Raiejäätmete ja alternatiivsete puiduresursside (elektriliinide aluse võsa, kändude jms) aktiivsemaks kasutamiseks abinõude väljatöötamine ja rakendamine, et täita võimalikud vajakud bioenergia eesmärkide täitmisel. Kaasneva mõju analüüsimine elustiku mitmekesisuse säilimisele.
 - 4.2.1 Siseriikliku toetusmeetme "Metsa inventeerimise ja metsamajandamiskavade koostamise toetus" ümberstruktureerimine eesmärgiga toetada enam füüsilisest isikust metsaomanike metsamaade inventeerimist ning nõustada eraomanike metsaühistute kaudu
 - 4.2.2 SA Erametsakeskus arendamine erametsanduse kompetentsi-keskuseks
 - 4.2.4 Nõustamisteenustele tulemuseesmärkide seadmine; tasulise nõustamisteenuse arendamine
 - 4.3.2 Puidukaubandusega seotud informatsiooni elektrooniliseks muutmine, andmestruktuuride standardiseerimine ning sellega infovahetuse parandamine ja kiirendamine
 - 4.3.3 EL puidukaubanduse määruse rakendamine Eestis, puidu importimisel ELi selle päritolu tuvastamine piiril
 - 4.3.4 FLEGT-litsentsimisüsteemi rakendamine puidu importimisel Euroopa Ühendusse
 - 4.5.7 Metsandusalaste rakendusuringute programmi koostamine